

1981, 17. října – Sdělení VONS č. 268 „Odsouzení Antona Zlatohlavého“ o soudním jednání s Antonem Zlatohlavým u Městského soudu v Košicích a jeho odsouzení pro trestné činy maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi a zneužívání náboženské funkce k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

Před Městským soudem v Košicích se konalo dne 23. 4. 1981 hlavní líčení s Antonem Zlatohlavým, nar. 28. 1. 1951, administrátorem farního úřadu v obci Radoma, okres Svidník. Měl se dopustit trestných činů podle § 101 a § 176<sup>1</sup> tr. z. (zneužívání náboženské funkce, resp. maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi), a to tím, že k termínu konání výroční pouti v sousední obci Šandala<sup>2</sup> se obrátil dopisem na vedení tamního JRD. V dopise několik dní předem oznamoval, že o vyvrcholení pouti, v neděli 17. 8. 1980, se bude konat v 10.30 hod. (tradiční čas tzv. „hrubé“ mše) výroční poutní slavnost a bohoslužby. V tomto termínu a čase se potom bohoslužby skutečně konaly, což mělo být porušením instrukce okresního církevního tajemníka ze Svidníku, že v době žní se smějí náboženské obřady konat jen v ranních nebo večerních hodinách. Takovéto utilitární šikanování duchovenstva a věřících nemá přirozeně oporu v žádném zákonném ustanovení. A. Zlatohlavý ostatně tuto instrukci respektoval a koncipováním a odesláním svého dopisu se uchýlil jen k zavedené praxi, kdy při mimořádné příležitosti (pouť) se duchovní dohodne s místními úřady o výjimce. Na doporučení A. Zlatohlavého družstvo skutečně zajistilo na ten den pro práce v Šandale dílem pracovníky z jiných obcí, dílem někteří nepostradatelní místní (kombajnéri) pracovali stejně, takže k faktickému narušení plánovaného průběhu žní nedošlo. I nekonfesijní obyvatelé obce se v čase pouti věnovali svým hostům a nepracovali. Přesto v daném případě se takovéto obvyklé neformální řešení kvalifikovalo jako trestný čin a A. Zlatohlavý byl obviněn, že „z nepriateľstva k socialistickému spoločenskému a štátnému zriadeniu republiky zneužil svoju

náboženskú funkciu v úmysle nepriaznivo ovplyvniť veci všeobecného záujmu“.

K 1. prosinci 1980 byl mu dopisem kapitulního vikáře košického Štefana Onderky<sup>3</sup> odňat státní souhlas k výkonu duchovenské činnosti.<sup>4</sup> Zlatohlavého církevní představený (dosazený do své provizorní dozorčí administrativní funkce státem, když místa biskupů zůstávají pro neúměrné politické požadavky ze strany státu většinou po léta neobsazena) se v dopise snažil zastříti skutečné politické motivy tohoto beztak problematického aktu (srv. sdělení k případu J. Kordíka)<sup>5</sup> difamacemi, beroucími v potaz jeho mravní bezúhonnost. Kromě nich tento jeho verdikt, jehož soběstačnost předstírá, téměř nic jiného neobsahuje. S cílem co nejvíce A. Zlatohlavého zostudit, dával ho dokonce předčítat z kazatelen, což je v příkrém rozporu a etikou i obvyklou praxí.

Zlatohlavý se v této věci odvolal a pokračoval v pastorační činnosti. 22. 12. 1980 (dva dny před Vánoci) byl zatčen a obviněn dále ještě z toho, že svou náboženskou aktivitou po 1. 12. 1980 se dopustil maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi. Skutečným důvodem tohoto postupu proti Zlatohlavému byla jeho důslednost a neústupnost při hájení zájmů církve a věřících. Když např. úřady nepopřály sluchu jeho žádosti o povolení stavby farního úřadu v Radomě, nedbal oficiálního mlčení jako odpovědi na ni a po nějakém čase záměr uskutečnil za pomoci věřících. Věřící sbírkami uhradili i pokutu 17 tisíc korun, která mu za to byla vyměřena.

I při soudu s Antonem Zlatohlavým nebyly dodrženy některé formální náležitosti. Nebyl souzen v místě, kde se údajně dopustil svých trestných činů (příslušné okresní město Svidník), nýbrž ve vzdálených Košicích. Obhájce ex offio se při hlavním líčení postavil plně na stranu obžaloby proti svému mandantovi.

Anton Zlatohlavý byl senátem ve složení JUDr. Miloš Kupeček (předseda), Maria<sup>6</sup> Bánovská a Viola Čirborová (soudkyně z lidu) uznán vinným a odsouzen ke dvěma letům odnětí svobody nepodmíněně v I. nápravně výchovné skupině.<sup>7</sup> Proti tomuto rozhodnutí se odvolal. V zainteresované veřejnosti i mezi některými jeho kolegy v šarišské diecézi převládá názor, že rozsudek

nad ním je aktem politické msty za jeho odvážnou křesťanskou angažovanost.<sup>8</sup>

*Informace o Chartě 77, r. 4, 1981, č. 10, s. 4–5.*

## POZNÁMKY

<sup>1</sup> Správně § 178 tr. zák.

<sup>2</sup> Správný název obce je Šandal.

<sup>3</sup> Štefan Onderko (1916–2006) působil v letech 1962–1990 jako košický kapitulní vikář, Patřil k jedním z čelných představitelů hnutí *Pacem in terris*.

<sup>4</sup> Viz oznámení tajemníka pro věci církevní Východoslovenského krajského národního výboru v Košicích Michala Sičáka A. Zlatohlavému o odnětí státního souhlasu s výkonem duchovenské činnosti s platností od 1. 12. 1980. Archiv ÚPN, f. KS ZNB ŠtB Košice, Operatívne zväzky, osobní svazek vedený na Antona Zlatohlavého s krycím názvem „Stavitel“, reg. č. 14634, arch. č. 10483. S tímto rozhodnutím se nesmířil ani Zlatohlavý, ani věřící z jeho farnosti, o čemž svědčí zprávy uložené ve svazku „Stavitel“. Opakovaně proti tomu protestovali na odboru kultury ONV Svidník. Mnozí se s odchodem faráře nesmířili dlouhé měsíce, blokovali faru, hrozili bojkotem voleb; řada z nich podepsala protestní dopis biskupu Feranecovi.

K odnětí státního souhlasu A. Zlatohlavému viz též dopis košického kapitulního vikáře Štefana Onderka A. Zlatohlavému z 21. 11. 1980. V tomto dopise kapitulní vikář Zlatohlavému vyčítal, že nedbal na řadu jeho rad a příkazů. Uvedl mj., že neuposlechl jeho dřívějších upozornění ohledně přítomnosti „ženskej osoby neprimeraného veku na fare“, neslučitelné s Kodexem kanonického práva. Dopis viz in: LP, Sb. VONS, inv. č. 340, sign. I/1, kart. 59.

Zlatohlavý byl 14. 11. 1979 získán Státní bezpečností ke spolupráci. Pracovníci StB však s jeho působením nebyli příliš spokojeni, jeho zprávy byly všeobecného charakteru a na jejich základě nebyl nikdo „realizován“. Proto nebyl v průběhu spolupráce důvod ho odměnit. Jeho vztah k orgánům StB byl hodnocen jako alibistický. Tajnou církev považoval za prospěšnou, v jednom případě dokonce varoval osobu, o kterou se StB zajímala. V lednu 1980, tedy již po ztrátě státního souhlasu, před níž ho příslušníci StB kvůli jeho působení údajně varovali, s ním byla definitivně spolupráce ukončena. Viz závěrečnou zprávu o ukončení spolupráce s TS „Pavol“ a o uložení svazku předloženou 7. 1. 1981 náčelníkem 3. oddělení Správy StB Krajské správy SNB Košice mjr. Pavlem Kubejem a téhož dne schválenou jeho nadřízenými. Archiv ÚPN, f. KS ZNB ŠtB Košice, Agentúr-

ne zväzky, svazek vedený na Antona Zlatohlavého s krycím jménem Pavol, reg. č. 13891, arch. č. 10220.

K výše uvedenému svazku, původně prověřované osoby (kandidáta tajné spolupráce), později vedeného v kategorii agent, existuje v Archivu ÚPN vyjádření A. Zlatohlavého jakožto osoby evidované StB podle § 23 odst. 2 zákona č. 553/2002 Sb. (č. j. 828/2005-10 ze dne 23. 2. 2005). V tomto vyjádření připustil přijetí závazku ke spolupráci se Státní bezpečností, chápal jej však jako únikový manévr, který mu umožnil postavit – byť bez státního souhlasu – druhou farskou budovu v Radomě. Když pak spolupracovat otevřeně odmítl, přišel o státní souhlas a následně pro odpor vůči tomuto opatření skončil ve vězení.

Pouhé tři týdny po ukončení svazku „Pavol“ 7. 1. 1981 vznikl výše uvedený druhý, osobní svazek s krycím jménem „Staviteľ“, reg. č. 14634, arch. č. 10483, který je dnes uložen in: Archiv ÚPN, f. KS ZNB ŠtB Košice, Operatívne zväzky. Obsahuje některé dokumenty z předcházejícího svazku shromažďované proti Zlatohlavému v průběhu roku 1980, mj. доклад o tom, že s přestavbou fary započal z vlastních prostředků po oznámení odboru kultury ONV Svidník, ale neměl – pro nemoc církevního tajemníka – státní souhlas. Tento svazek byl ukončen poté, co Krajský soud v Košicích 22. 5. 1981 potvrdil rozsudek Městského soudu v Košicích nad A. Zlatohlavým.

<sup>5</sup> K případu Josefa Kordíka viz sdělení VONS č. 251, dokument č. 252.

<sup>6</sup> Správně Mária.

<sup>7</sup> Rozsudek Městského soudu v Košicích nad Antonem Zlatohlavým z 23. 4. 1981 viz in: LP, Sb. VONS, inv. č. 340, sign. I/1, kart. 59. Zlatohlavý byl vězněn v Ilavě. K tomu viz zprávu o případu A. Zlatohlavého uloženou in: LP, Sb. VONS, inv. č. 340, sign. IV/1, kart. 59.

<sup>8</sup> Zlatohlavého případem se zabírala i Amnesty International, viz text „Imprisonment of religious believers in the CSSR“ in: *Amnesty International Index*, 16. 5. 1982, uloženo in: LP, Sb. VONS, inv. č. 3, sign. IV/3, kart. 3. Dále viz mj. článek „Svoboda vyznání v Československu. Několik příkladů z protináboženského boje“ popisující perzekuci kněží a řádových sester v Československu s uvedením případů Milana Gona, Jozefa Labudy, Václava Malého, Gabriela Povaly, Josefa Norberta Zemana a Antona Zlatohlavého in: *Studie* 24, 1981, č. 78, s. 604.